

Kashtachilik san'atining zamonaviy talqini: Estetik meros va dizayndagi interpretatsiya yondashuvlari

Xo'jamurodova Sevinch Abdilmajidovna
Termiz davlat universiteti talabasi

Annotatsiya: Ushbu maqolada O'zbekistonning boy kashtachilik merosi zamonaviy dizayn yondashuvlari bilan uyg'unlashgan holda tahlil qilinadi. Kashtachilik san'ati xalqning estetik didi, madaniy qadriyatlarini va tarixiy tafakkurining betakror aksidir. Bugungi globallashtirish va kreativ dizaynlar davrida milliy kashta naqshlarining stilizatsiyasi, interpretatsiyasi va raqamli modellashtirish orqali qayta talqin qilinishi yangi estetik shakllarni yuzaga keltirmoqda.

Maqolada Buxoro, Toshkent, Farg'ona maktablariga xos naqsh tizimlari, ranglar uyg'unligi va texnik yondashuvlar ko'rib chiqilib, ularning zamonaviy moda sanoatidagi ifodasi va ahamiyati ochib beriladi. Xalqaro tajriba misolida Hindiston, Marokash, Meksika kabi mamlakatlarda milliy naqshlar orqali dizayn brendlari yaratilayotgani qayd etiladi. O'zbekistonlik yosh dizaynerlar tomonidan milliy kashtalarni liboslar, aksessuarlar, grafik printlar va raqamli loyihalarda kreativ talqin qilinishi o'zbek dizayn maktabining shakllanayotganini anglatadi.

Shaxsiy nuqtai nazarga ko'ra, kashtachilik san'atining zamonaviy talqini madaniy identitetni asrash bilan birga, uni global madaniyat doirasida tanitish vositasidir. Naqshlar – bu oddiy bezak emas, balki xalq ruhining timsoli bo'lib, ularni zamon ruhiga mos interpretatsiya qilish dizaynerlik mas'uliyatini, estetik qarash va tarixiy xotirani uyg'unlashtirishni talab etadi.

Kalit so'zlar: kashtachilik san'ati, milliy naqshlar, zamonaviy dizayn, estetik meros, stilizatsiya, interpretatsiya, madaniy identitet, xalq amaliy san'ati, vizual tafakkur, O'zbekiston dizayni.

Kashtachilik san'ati – o'zbek xalqining asrlar davomida shakllangan badiiy-estetik qarashlarini mujassam etgan amaliy san'at turi bo'lib, unda milliy madaniyat, ramziy tafakkur va hunarmandlik an'analari barqarorligi ifodalanadi. Bu san'at turi nafaqat liboslar bezagida, balki turmush buyumlari, ichki interyer, marosim anjomlari va hattoki sovg'abop mahsulotlar dizaynida ham muhim o'rin egallagan. Bugungi globallashtirish va zamonaviy madaniyatlar sintezi jarayonida kashtachilik san'ati o'zining yangi talqinlariga ega bo'lib bormoqda. Ushbu jarayon an'anaviy estetikani

zamonaviy dizayn tillari orqali qayta talqin qilish, ya'ni interpretatsiya qilish orqali amalga oshirilmoqda.

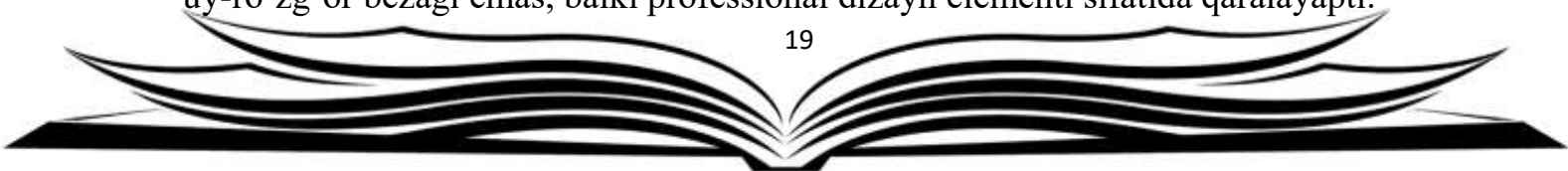
O'zbekiston kashtachilik san'ati asosan Buxoro, Toshkent, Farg'ona, Qashqadaryo, Surxondaryo kabi mintaqalarda rivoj topgan bo'lib, har bir maktab o'ziga xos naqsh tizimi, rang uyg'unligi va tikuv texnikasi bilan ajralib turgan. Tadqiqotchi V.A. Kadyrova fikricha, "O'zbek kashtachiligida naqshlar – bu nafaqat estetik bezak, balki ramzlar tili orqali xalq tafakkurining ifodasidir". Shu bois zamonaviy dizaynerlar uchun kashtachilik – bu tayyor namunani takrorlash emas, balki uni yangi texnologik va vizual shakllarda qayta anglashdir.

So'nggi yillarda yosh dizaynerlar, san'atshunoslar va modachilar tomonidan kashta elementlari zamonaviy modaga integratsiyalashmoqda. Jumladan, qizil do'lana, kora o'rik, gulbarg naqshlari minimalistik kesimli ko'ylaklar, sumkalar, bosh kiyimlar va hatto sport kiyimlari dizaynida foydalanilmoqda. Naqshlarning raqamli grafikada stilizatsiya qilinishi, sun'iy intellekt yordamida yangicha kompozitsiyalar yaratish, kashtachilikni 3D tekstura sifatida qo'llash kabi yondashuvlar bu san'at turining yangi bosqichga o'tayotganini ko'rsatadi.

Ayni paytda, xalqaro moda maydonlarida milliy naqshli mahsulotlar o'ziga xos brend elementiga aylanmoqda. Misol uchun, Hindiston, Marokash, Meksika singari davlatlarda etnik naqshli mahsulotlar orqali milliylik va zamonaviylik uyg'unligi yaratilib, moda vositasida madaniy diplomatiya amalga oshirilmoqda. O'zbekiston uchun ham kashtachilikda zamonaviy interpretatsiya orqali milliy dizayn brendlarini shakllantirish imkoniyati mavjud. Bu esa milliy hunarmandchilikni nafaqat saqlash, balki uni xalqaro darajaga olib chiqish imkonini beradi.

Shu bilan birga, kashtachilik san'atining rivojida yangi texnologik vositalarning kirib kelishi ushbu an'anaviy hunar sohasiga yangi imkoniyatlar ochmoqda. Masalan, raqamli naqsh dizayn dasturlari, avtomatlashtirilgan tikuv mashinalari va sun'iy intellektga asoslangan kompozitsiya algoritmlari kashtachilikni ommaviy ishlab chiqarish jarayonlariga moslashtirish imkonini bermoqda. Biroq bu jarayonda an'anaviy qadriyatlar va amaliy hunar sirlarini yo'qotmaslik muhim ahamiyatga ega.

Ayni vaqtda, yosh avlod orasida kashtachilik san'atiga bo'lgan qiziqishning oshayotgani quvonarlidir. Bu o'zbek milliy hunarmandchiligi uchun katta istiqbol demakdir. Bugungi kunda ijodiy maktablar, ayollar to'garaklari, onlayn platformalar orqali kashtachilik o'rgatilmoqda, ijodkorlar esa o'z loyihalarini xalqaro tanlovlar, ko'rgazmalar va moda haftaliklarida namoyish etishmoqda. Shu orqali kashta — faqat uy-ro'zg'or bezagi emas, balki professional dizayn elementi sifatida qaralayapti.

Mening fikrimcha, kashtachilikni zamonaviy kontekstda rivojlantirish uchun faqat estetik yechimlar emas, balki iqtisodiy va ijtimoiy yondashuvlar ham muhimdir. Dizaynerlar, tadbirkorlar va madaniyat sohasidagi mutaxassislarning hamkorligi orqali kashtachilik mahsulotlarini mahalliy va xalqaro bozorga moslashtirish, brendlash, intellektual mulk sifatida himoya qilish va yosh avlod ongida uni qadrlash hissini uygʻotish zarur. Zero, har bir kashta – bu milliy ruhning oʻziga xos belgisi, va uni yoʻqotmaslik kelajak avlod oldidagi burchimizdir.

Shaxsiy fikrimcha, kashtachilik sanʼatini zamonaviylik bilan uygʻunlashtirish – bu anʼanani buzish emas, balki uni yangi estetik va vizual darajaga koʻtarishdir. Har bir naqshda xalq ruhiyati, tarixiy xotira, ona tabiatga boʻlgan munosabat yashiringan. Bunday boy maʼnaviy zaminni yangicha uslubda talqin qilish – bu xalq sanʼatini global madaniyatga tutashtiruvchi koʻprik boʻlishi mumkin. Ayniqsa, yosh dizaynerlarning kashtachilikni grafik dizayn, tekstil muhandisligi va moda marketingi bilan bogʻliq holda oʻrganayotgani tahsinga loyiq holatdir.

Xulosa qilib aytganda, kashtachilik sanʼatining zamonaviy talqini bu — meros va innovatsiya sintezi, ijod va madaniyat oʻrtasidagi uygʻunlikdir. Bu sanʼat turining hozirgi avlod tomonidan qayta anglanishi esa Oʻzbekiston milliy dizayn maktabining shakllanishida muhim qadam boʻlib xizmat qilmoqda.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Kadirova V.A. “Oʻzbekiston kashtachilik maktablarining badiiy xususiyatlari”, Madaniyat va Sanʼat, №3, 2022.
2. Black S. Embroidery in the Age of Modern Fashion. Thames & Hudson, 2019.
3. Madrahimova D. “Milliy naqshlarning zamonaviy modadagi talqini”, Sanʼatshunoslik izlanishlari, №2, 2021.
4. UNESCO. Traditional Crafts and Cultural Heritage, 2020.
5. Bobojonova M. “Kashtachilik va yosh dizaynerlar faoliyati: innovatsion yondashuvlar”, Ijodiy Ilmiy Tadqiqotlar, №4, 2023.
6. Fashioning the Future. Textile Arts of Uzbekistan, Victoria & Albert Museum Exhibition Catalogue, London, 2022.
7. Sayfullayeva M. “Kashtachilikda zamonaviy texnologiyalar va raqamli uslublar”, Texnologik dizayn jurnali, №1, 2024.
8. Textile Heritage Foundation. Embroidery in Central Asia: Patterns and Meanings, 2021.
9. Karimova G. “Madaniy meros va moda sanʼati integratsiyasi”, Kreativ iqtisodiyot va sanʼat, №2, 2023.
10. Lola Fashion brendi, “Kashtali dizayn kolleksiyasi” (katalog tahlili), 2023.

